

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПНУ**

**Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Національний університет
«Львівська політехніка»**

**Інститут права, психології та інноваційної освіти,
кафедра педагогіки та інноваційної освіти**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ
ПРОСТОРИ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

3 листопада 2023 року

МУКАЧЕВО

УДК 373.2(063)

А 43

Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 3 листопада 2023 р., Мукачево / Ред.кол.: Фенцик О.М. (гол.ред.) та ін. – Мукачево : МДУ, 2023. – 306 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол №9 від «23» листопада 2023 р.)**

Рецензенти:

Бондар Т.І. – д. пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фізеші О.Й. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

У збірнику вміщено тези доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». Учасники конференції розкривають проблеми педагогічної освіти та розвитку особистості, використання новітніх технологій та інновацій в освіті, виховання особистості в контексті сучасної освітньої парадигми, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців до реалізації завдань компетентнісного підходу в освітньому процесі, дидактико-методичного супроводу компетентнісно орієнтованого навчання у початковій школі, сучасного стану та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні, теорії і практики управління освітою, історії педагогіки.

Видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, працівників системи освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Атрощенко Т.О. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

Бобирева О.С. – доктор філософії з педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет

Добош Олена Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Іванова Вікторія Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет.

Пинзеник Олена Мафтеївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фенцик Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Швардак Маріанна Василівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1	
ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ	
<i>Ангеліна Герич, Марія Кузьма-Качур</i> ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО СТАНДАРТУ	10
<i>Іван Кушнір</i> ПЕРЕДВИЩА ФАХОВА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН	12
<i>Марина Ледок</i> ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	17
<i>Жанна Макара</i> РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ	22
<i>Антоніна Микуліна</i> ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА	26
<i>Sofiya Chovriy, Nikoletta Popovych,</i> THE PHENOMENON OF “CULTURAL COMPETENCE” IN INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC DISCOURSE	30
РОЗДІЛ 2	
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ	
<i>Дмитро Грегірчак</i> «АСОЦІАТИВНИЙ КУЩ» ЯК МЕТОДИЧНИЙ ПРИЙОМ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	34
<i>Тетяна Гичка, Надія Брижак</i> ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	37
<i>Анжеліна Пугач</i> МЕДІАОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ	40
<i>Мирослава Томинець, Маріанна Горват</i> ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	45
<i>Михайло Яцура</i> АКМЕОЛОГІЧНИЙ АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	50

контексті соціальних змін вимагає реформ, забезпечення якості та інновацій. Вона є ключовою у підготовці фахівців, які будуть готові відповідати потребам сучасного світу та вирішувати виклики, включаючи наслідки війни.

Список використаних джерел:

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення 09.10.2023 р.).
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення 08.09.2023 р.)
3. Шаров О. Особливості управління закладами фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану, слайди 12–20. URL: <https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2022/10/sharov-pro-osoblyvosti-upravlinnya-zvo-v-umovah-voynenogo-stanu-2022-10-19.pdf> (дата звернення 17.10.2023 р.).

Марина Лєдок

викладач кафедри інформатики

Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Поступ українського суспільства до європейського простору потребує формування фахівця-професіонала, котрий не задовольняється лише засвоєними в процесі професійної підготовки певними знаннями й уміннями, а потребує використання об'єктивно існуючих можливостей задля досягнення кращих результатів у подальшій діяльності та саморозвитку.

Відтак майбутній вчитель повинен компетентно підходити до виконання професійних завдань, перебувати в постійному творчому пошуку, що дасть змогу швидше досягти вищого рівня професіоналізму. Водночас формування особистості учителя на морально-гуманній основі значно актуалізується на етапі оновлення змісту сучасної вищої освіти. Це означає, що першочерговим завданням викладачів закладів вищої освіти постає пошук ефективних форм, змісту навчання, що базуються на емоційно-етичних засадах формування відповідних компетентностей у молоді.

Наукові пошуки щодо емоційно-етичної компетентності здійснюються у багатьох напрямках. Зокрема, питання етичного виховання стали предметом наукового пошуку Т. Аболіної, О. Аліксійчук, К. Байші, І. Беха, М. Братерської-Дронь, О. Вержиховської, В. Горлинського, І. Грязнова, Е. Заредінової, І. Коваленко, С. Крука, Т. Малихіної, Н. Молодиченко, Ж. Петрочко, І. Тимощук, О. Фігури, А. Ярошенко; проблеми формування морально-ціннісних орієнтацій вивчали О. Висоцька, М. Нарійчук, О. Тогочинський, Г. Штефанич; проблему формування емоційно-етичної компетентності вчителя розглядали у своїх працях Г. Рисаченко, О. Синиця, Л. Хоружа та ін.

У Законі України «Про освіту» зазначено, що компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [2].

Професійну компетентність трактують нині як володіння вчителем необхідною сукупністю знань, умінь і навичок, які засвідчують ефективність педагогічної діяльності, високий рівень спілкування з різними суб'єктами освітнього процесу, сформованість професійно-особистісних якостей, цінностей, ідеалів учителя [5, с. 27].

Зміст професійної компетентності вчителя розкривається через мету професійної освіти; кінцевий результат професійної підготовки вчителя; проміжний результат, що характеризує рівень готовності вчителя до майбутньої педагогічної діяльності.

Сучасній вищій освіті в Україні притаманне формування нових стандартів, системотворчим фактором яких виступає емоційно-етична компетентність учителів.

Ми розглядаємо емоційно-етичну компетентність у контексті підготовки майбутнього вчителя інформатики як результат, який характеризується сукупністю об'єктивних та суб'єктивних морально-етичних передумов виконання педагогічної діяльності, рівнем особистісно-професійного розвитку

і відображає ступінь відповідності або невідповідності етичної підготовки майбутнього вчителя нормам педагогічної етики та професійним стандартам.

Н. Султанова емоційно-етичну компетентність учителів визначила як «комплексне інтегративне утворення в цілісній структурі особистості фахівця, що характеризує ступінь відображення теоретичних етико-педагогічних знань у практичній площині професійної діяльності, є показником сформованості особистісних морально-етичних якостей і професійних цінностей, які в комплексі зумовлюють готовність майбутнього фахівця до етично-адекватного виконання професійної діяльності згідно з нормами педагогічної етики» [4, с. 155]. Авторка також наголосила на двозначності змісту етичної компетентності вчителя, що передбачає, з одного боку, моральність змісту діяльності, а з іншого боку, є необхідним психолого-педагогічним інструментом його впливу на учасників освітнього процесу.

Як зазначила Л. Хоружа, особливість емоційно-етичної компетентності учителя полягає у тому, що вона належить до надпредметних, інтегрованих компетентностей і представляє собою систему знань, умінь, навичок і ставлень, які визначають ефективність його педагогічної діяльності і акумулюють так зване особистісно-моральне ядро [7, с. 42]. Отже, вона має інтегрований характер і набувається майбутніми учителями протягом засвоєння всього змісту педагогічної освіти.

Емоційно-етична складова має переважне значення для формування професійної компетентності вчителя як вищого рівня його фахової кваліфікації.

Л. Хоружа розглядає емоційно-етичну компетентність як складне індивідуально-психологічне утворення, яке інтегрує в собі професійні теоретичні знання, ціннісні орієнтації, особистісні якості та практичні вміння педагога у сфері професійної етики, що забезпечує вибір ним свідомої етичної поведінки згідно професійно-педагогічних норм. Емоційно-етична компетентність вчителя, на її думку, репрезентує головні регуляції його дій, що закріплюються у звичках, традиціях, принципах життя і професійній діяльності, психічних станах, діях, вчинках і якостях педагога, забезпечує вибір ним

свідомої етичної поведінки згідно професійно-педагогічних норм [6, с. 11].

У Професійному стандарті вчителя одним із видів професійної компетентності виокремлена емоційно-етична компетентність, під якою розуміють здатність усвідомлювати особисті відчуття й почуття, управляти власними емоційними станами; здатність до усвідомленої, конструктивної та екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу в локальних спільнотах; здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі [1].

Емоційно-етична компетентність майбутнього вчителя репрезентує головні регуляції його дій, що закріплюються у звичках, традиціях, принципах життя і професійній діяльності, психічних станах, діях, вчинках і якостях педагога, забезпечує вибір ним свідомої етичної поведінки відповідно до професійно-педагогічних норм.

Викладене вище дозволяє нам надати власне визначення емоційно-етичної компетентності майбутнього вчителя – це складова його професійної компетентності, яка забезпечує організацію етичної взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, спрямовану на формування етичної поведінки, моральних якостей учнів на основі свідомого засвоєння етичних знань та оволодіння етичними вміннями, що дозволяє виконувати соціально-ціннісні функції, попереджувати й усувати прояви негативної поведінки в учнівському колективі.

Як підсумок зазначимо, що емоційно-етична компетентність учителя залежить від потреби вдосконалювати власну професійно-педагогічну майстерність, підвищувати особисту кваліфікацію, вільно спілкуватися з колегами, вдосконалювати шляхи особистісного зростання і підвищення соціального статусу вчителя. Важливість формування педагогічних цінностей у майбутніх вчителів зумовлена тим, що передусім від них залежить стан морально-психологічного клімату учнівського колективу. Учитель має виконувати провідну роль у формуванні моральних якостей учнів, що потребує вмінь передбачати та усувати екстремальні й конфліктні ситуації. Лише за цих

умов цінності й етичні норми, які сповідують вчителі, впливатимуть на культурний розвиток учнів.

Отже, в основу сучасної освітньої політики покладена якість вищої освіти. Адже саме вона сприяє вирішенню комплексу завдань, спрямованих на формування особистості компетентного фахівця, орієнтованого на навчання впродовж життя, постійне особистісне і професійне самовдосконалення. Об'єктивний рівень професійної підготовки визначається сформованістю професійних і особистісних якостей. Очевидний той факт, що не лише сума знань, умінь і навичок, а й практичний досвід та професійно-етичні якості виступають показником ґрунтовно і різнобічно підготовленого спеціаліста. Тому майбутній вчитель має не тільки досконало володіти арсеналом необхідних умінь, знань та навичок, але й володіти сформованою емоційно-етичною компетенцією, яка є важливим компонентом професійної компетентності. Емоційно-етична компетентність є складноструктурованим феноменом, що потребує цілеспрямованого дослідження, зокрема щодо її формування в процесі професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у закладах вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : Наказ М-во розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736. 2020. URL : <https://drive.google.com/drive/u/0/my-drive> (дата звернення : 10.11.2022).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення : 10.11.2022).
3. Синиця О. О. Професійно-етична культура викладача. *Актуальні проблеми вдосконалення навчального процесу* : тези доп. та повідомлення учасників ІІ конф. школи пед. майстерності Нац. юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2008. С. 103–105.
4. Султанова Н.В. Педагогічні аспекти формування етичної компетентності майбутнього педагога. *Педагогічний Альманах*. 2010. Вип. 6. С. 155–159.
5. Хоружа Л. Л. Етична компетентність учителя як основа реалізації гуманістичної парадигми освіти. *Шлях освіти*. 2003. № 3. С. 27–33.
6. Хоружа Л. Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. *Шлях освіти*. 2006. № 4. С. 11–15.
7. Хоружа Л. Л. Розвиток етичної компетентності майбутнього вчителя як багатофакторний процес. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2003. № 5. С. 42–44.

Жанна Макара
спеціальність 013 Початкова освіта
другий (магістерський) рівень вищої освіти
Мукачівський державний університет

РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ

Проблему формування комунікативних здібностей педагога поновлено в контексті модернізації змісту освіти в Україні, яка здійснюється відповідно до вимог доктрини національного розвитку освіти України. Доктрина спрямована на розвиток усної та мовної особистості за допомогою стандартів усного та письмового спілкування та вільного використання мовних засобів у різних професійних ситуаціях. Вимоги до мовленнєвого розвитку особистості знайшли відображення і в новій редакції Національного стандарту базової освіти.

З огляду на характер професії, професійна діяльність вчителя відрізняється за кількома характеристиками: це дидактична, пізнавальна, наукова, соціально-комунікативна, методична тощо. Науково-педагогічний фахівець є комплексним і включає такі види: навчальну, пізнавальну, наукову, комунікативну, методичну та ін. Його діяльність завжди супроводжується професійним спілкуванням, яке визначається виходячи з його цілей і забезпечує співпрацю суб'єктів у вирішенні наукових і навчальних завдань. Це особливо важливо як засіб спілкування та діяльності для соціальних спільнот, де комунікативні відносини та експертний дискурс призводять до професійного спілкування та дискурсивної діяльності зі учнями та колегами. Проте ця діяльність є однією з найважливіших характеристик професії взагалі, а особливо науково-педагогічного профілю: у тому числі й соціально детермінованої комунікативної діяльності.

Професійна діяльність викладача має комплексний характер і потребує технічної компетентності відповідно до його професії – професійної компетентності як психологічного засобу її реалізації. Спираючись на визнане в науковому середовищі розуміння та нормативні документи (зокрема, Національний стандарт освіти України), дослідники розглядають компетентність

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>